

PROKOPSKÉ A DALEJSKÉ ÚDOLÍ

ZAJÍMAVOSTI

Butovické hradiště – První období osídlení hradiště je datováno kolem roku 3000 př.n.l. v období řívnáčské kultury. Druhé významné období spadá do doby slovanského osídlení, kdy rozloha hradiště i s předhradím čítala 10 ha a jeho hrady byly vybudovány z hlíny a kamene. Hradiště zaniklo na přelomu 9. a 10. stol., zřejmě jako reakce na vzrůstající význam Pražského hradu. Do dnešních dnů se dochoval pouze val rozdělující náhorní plošinu.

Děvín – Na místě zvaném Děvín stával středověký hrad, vystavěný v 1. pol. 14. stol., a to nejspíše nejvyšším písařem Štěpánem z Tetína. Hrad byl však obýván nejvýše 100 let a zanikl v průběhu husitských válek. Roku 1437 ho údajně nechal císař Zikmund pobořit jako sídlo lupičů. Ještě v 16. stol. sloužila zřícenina jako terč pro zkoušení děl. Stopy po hradbách jsou zde dodnes patrné.

Bývalá Prokopská jeskyně – V Prokopském údolí se nachází asi 30 jeskyní. Nejvýznamnější z nich byla, dnes již neexistující, Prokopská jeskyně, která byla zničena vápencovým lomem v letech 1887–8. Nacházela se pod kostelem sv. Prokopa a její délka byla 120 m. V jeskyni byly nalezeny kosti prehistorických zvířat, např. jeskynního medvěda, mamuta nebo nosorožce srstnatého. Mezi cenné nálezy patří také lebka člověka Homo sapiens fossilis. Díky těžbě zanikl také poutní kostel sv. Prokopa. V roce 2003 zde byl na památku sv. Prokopa vztyčen kříž.

Pražský Semmering – Prokopské údolí je překlenuto viadukty „Bušthradské dráhy“ nazývané „Pražský Semmering“. Trať byla otevřena v roce 1872 především pro dopravu nákladů a uhlí od Kladna. Obě části viaduktu o výšce téměř 20 m jsou dnes chráněny jako technická památka. Trať je dlouhá 8 km a překonává výškový rozdíl 93 m. Název Pražský Semmering je odvozen od trati v Rakousku, která vede horským sedlem Semmering. Trať je dodnes v provozu.

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY

ROZLOHA: 224,5 ha

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ: Radlice, Jinonice, Hlubočepy, Holyně, Řeporyje

NEJVÍCE ZASTOUPENÉ DŘEVINY: dub letní a zimní, trnovník akát

PŘEVLÁDAJÍCÍ STANOVIŠTĚ: extrémní stanoviště

VĚK POROSTŮ: Nejvíce je zastoupena 5. věková třída, tedy věk 81 - 100 let.

LESNÍ POROSTY: 144,18 ha

NELESNÍ PLOCHY (LOUKY, VODNÍ PLOCHY, CESTY): 80,32 ha

VLASTNÍK LESA: Hlavní město Praha

SPRÁVCE LESA: Odbor městské zeleně a odpadového hospodářství Magistrátu hl. m. Prahy

ÚDRŽBU PROVÁDÍ: Lesy hl. m. Prahy

Upozorňujeme návštěvníky, že dle platného lesního zákona je vstup do lesa na vlastní nebezpečí.

V ROCE 2013 VYDAL ODBOR MĚSTSKÉ ZELNĚ A ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ MAGISTRÁTU HL. M. PRAHY

Autoři textů a fotografií: Ing. Dan Frantík, Ing. Petr Slavík, Mgr. Jana Karnecká

Fotografie na úvodní stránce (zleva doprava, shora dolů): výhled na Dalejský háj, cesta podél Dalejského potoka, lípa srdčitá, Prokopské jezírko, dětské hřiště u Dalejského potoka

Další informace o pražské přírodě: www.praha-priroda.cz, envis.praha-mesto.cz/priroda

HISTORIE A SOUČASNOST LESA

Prokopské a Dalejské údolí tvoří severovýchodní výběžek Českého krasu, který sahá na území Prahy. Území je tvořeno hluboko zaříznutými údolí, jejichž tvar po tisíciletí utvářel tok Dalejského a Prokopského potoka. Hlavní horninou celé oblasti jsou vápence siluru a devonu, které určují krajinný ráz a druhovou pestrost území.

Nejstarší osídlení Prokopského údolí sahá do doby před cca 30 000 lety, kdy zdejší jeskyně využívali paleolitické lovci jako úkryty. V mladší době kamenné přišli do údolí první zemědělci. Nejvýznamnější dochované pozůstatky starobylého osídlení se nacházejí na Butovickém hradišti. Nejvýznamnější ovlivnění této krajiny člověkem nastalo až v 19. století, kdy zde vzniklo množství velkých lomů na vápenc. Okolí potoků zase ovlivňovali mlynáři, kteří zasypávali tůně a slepá ramena, odvodňovali louky a stavěli náhony. Mezi Řeporyjemi a Zlíchovem se nacházelo více jak 10 mlýnů.

Celé území odedávna pokrývala mozaika lesů, skalních výchozů a krasových stepí. S příchodem prvních zemědělců před 5000 lety lesy ustoupily polím a pastvinám. Ještě před 100 lety bylo údolí téměř bezlesé, což dokládají dobové rytiny. Jediným kouskem lesa, který si podržel přírodní ráz je západní část Dalejského háje. Dalejský háj lze na rozdíl od okolních ploch považovat za lokalitu, která v historii nikdy nebyla zcela odlesněna, a tak se zde zachovaly původní dubohabrové háje. Od roku 1685 patřil Dalejský háj spolu s řadou okolních pozemků pod správu jinonického panství ve vlastnictví Schwarzenbergů. Dle dochované lesnické osnovy zde v roce 1886 převládá dub a habr s příměsí javoru, lípy, buku, olše, břízy a babyky.

Během 20. století se plocha lesů výrazně zvětšila přirozeným zarůstáním místními dřevinami a křovinami a rozsáhlými novými výsadbami. Především na protilehlých jižních svazích údolí byly vysazovány porosty borovice černé a trnovníku akátu, tedy dřevin dovezených v minulosti na naše území a pro prostředí přírodní rezervace nevhodných. Na dalších místech převládá modřín a smrk vysazovaný v 70. letech. Z původních dřevin rostou v Prokopském údolí rostou především duby, habry, lípy, javory, břízy, buky a borovice. Porosty nevhodných dřevin postupně dožívají a jsou nahrazovány domácími dřevinami. Mezi takové patří i dub šípák, který roste v obdobných podmínkách na vápencových horninách Českého krasu. Dále se zde vysazují především duby a habry.

V lesních porostech přírodní rezervace Prokopské údolí jsou místy ponechávány uschlé stromy či padlé kmeny neohrožující návštěvníky jako vhodné prostředí pro ptactvo nebo některé druhy hmyzu.

V rámci lesního hospodaření se v lese, vedle obnovy porostů nevhodných dřevin, provádí probírky a prořezávky. Lesy v Dalejském a Prokopském údolí jsou také jako všech-

Dalejské údolí

Viadukt pražského Semmeringu Meandry na Prokopském potoce

ny lesy v majetku hl. m. Prahy obhospodařovány podle zásad trvale udržitelného hospodaření v lesích. Hl. m. Praha je navíc od května 2007 držitelem mezinárodního, ekologicky přísného lesnického certifikátu Forest Stewardship Council® (FSC®), který hospodaření v lesích směřuje k dosažení přírodě blízkých lesních porostů. V rámci certifikace FSC® byly též vymezeny tzv. referenční plochy, které jsou vyjmuty z intenzivního lesnického využívání.

REKREACE

Prokopské a Dalejské údolí patří mezi nejznámější pražské přírodní lokality. Nachází se blízko velkých pražských sídlišť, je snadno dostupné MHD a také oblíbené cyklisty. Údolím prochází několik značených turistických tras a dvě naučné stezky: stezka Údolím Dalejského potoka o 16 zastávkách (vede z Řeporyjí do Hlubočep) a stezka Prokopské údolí - Butovickým hradištěm o 6 zastávkách (vede ze Starých Butovic k vyhlídce na Dalejský háj). Les je součástí hned několika významných zvláště chráněných území, z nichž největší je přírodní rezervace Prokopské údolí. Dále jsou to národní přírodní památky Dalejský profil a U Nového mlýna a přírodní památka Opatřilka - Červený lom. Mezi zdejší přírodní zajímavosti patří např. Albrechtův vrch a meandry na Prokopském potoce, Hemrovy skály, Dalejský háj nebo Prokopské jezírko vzniklé zaplavením bývalého vápencového lomu. Stejně významná jako ochrana přírody je také památková ochrana. Nachází se zde totiž řada významných archeologických lokalit (např. Butovické hradiště). Pro podporu rekreačního využívání území se provádí

PŘÍRODNÍ REZERVACE PROKOPSKÉ ÚDOLÍ

Prokopské údolí je významné souvislým geologickým profilem silurských a devonských vrstev a zdejší opěrné profily patří k mezinárodním stratotypům. Také jde o významné paleontologické naleziště fosilií v minulosti sledované Joachimem Barrandem.

Neméně zajímavé jsou ekosystémy vápencových a vulkanických skal, skalních stepí nebo dubohabrového lesa a na ně vázaný výskyt významné flóry a fauny. Historie území je velmi pestrá a člověk zde po staletí svou převážně zemědělskou činností ovlivňoval rostlinná společenstva a na ně vázané živočichy. Velkou část přírodní rezervace Prokopské údolí proto také pokládáme za dědictví po našich předcích. Společenstva rostlin a živočichů zde mají daleko delší historii než nejvýznamnější skvosty historické architektury.

Náhorní plošiny jsou tvořeny teplomilnými společenstvy travin s výskytem vzácných druhů rostlin např. kavyl Ivanův, třemdava bílá, koniklec luční český. Tyto lokality jsou udržovány tradiční pravidelnou pastvou stádem ovcí a koz. V území se vyskytuje mnoho druhů obratlovců - obojživelníků, savců a ptáků. Pravidelně zde hnízdí asi 60 druhů ptáků. V Prokopském údolí je také hojný výskyt drobné lesní zvěře (bažantů i zajíců), ze savců jsou častí také hlodavci. Louky i křoviny jsou osídleny ještěrkou obecnou.

Řízená pastva

Značka
odpovědného lesnictví

ZASTOUPENÍ DŘEVIN

Snahou správce lesa je, aby se zastoupení dřevin co nejvíce blížilo původnímu přirozenému složení porostů v daném území. Současné procentuální zastoupení dřevin znázorňuje graf 1. Ideální (přirozené) zastoupení dřevin zobrazuje graf 2.

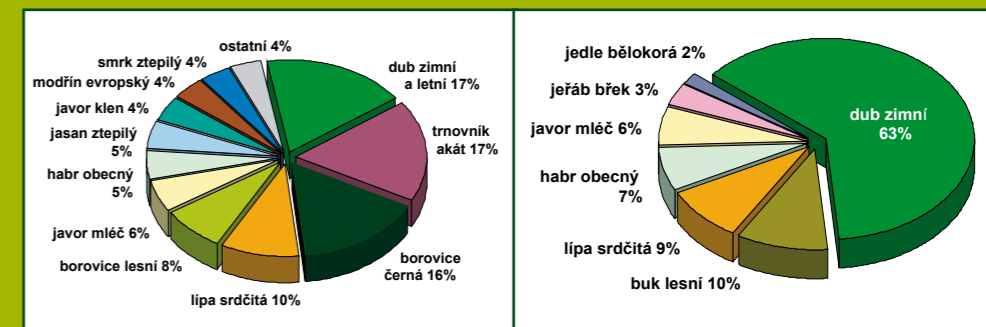
Přirozené zastoupení dřevin vychází z vlastností daného stanoviště, které jsou charakterizovány zejména klimatickými poměry a půdními vlastnostmi daného území. Rozložení jednotlivých stanovišť zobrazuje graf 3.

Extrémní stanoviště - mimořádně nepříznivá stanoviště tzn. rokliny, sutoviště
Živná stanoviště nižších poloh - stanoviště na úrodných půdách, svahy až plošiny
Exponovaná stanoviště nižších poloh - stanoviště prudkých a exponovaných svahů
Kyselá stanoviště nižších poloh - normální kyselá či chudá písčité stanoviště, převážně plošiny

Na území Prokopského a Dalejského údolí převládají extrémní stanoviště. Tyto podmínky vyhovují zejména dubu, habru obecnému a nepůvodnímu akátu a borovice černé.

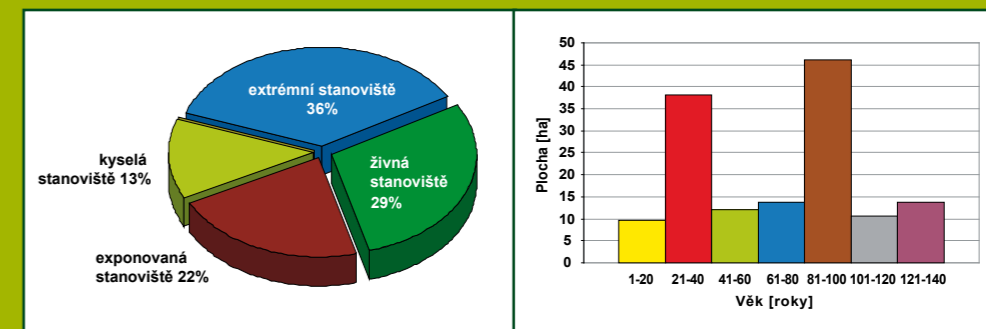
VĚKOVÁ SKLADBA POROSTŮ

Věková skladba porostů je jednou z hlavních charakteristik stavu lesa a vypovídá také mnohé o jeho historii. Z grafu č.4 je patrné zalesňování bývalých opuštěných pastvin na počátku 20. stol. a dosadby ze 70. let 20. stol., kdy došlo k zalesnění okrajových polí (téměř jediné lesy v Prokopském údolí na živných stanovištích). Mimo tyto dvě anomálie je zde rozložení věkových stupňů velmi vyrovnané (na rozdíl od většiny pražských lesů).

1. Procentuální stávající zastoupení dřevin

2. Ideální (přirozené) zastoupení dřevin

3. Rozložení jednotlivých stanovišť

4. Věková skladba porostů